

Konference „Urban Marginality and the State: The Production of Precarity in the City“, Paříž, Francie 20.–21. 6. 2012

Iniciativa, která sdružila výzkumníky zabývající se pokročilou městskou marginalitou, vznikla na Prvním sociologickém fóru Mezinárodní sociologické asociace (www.isa-sociology.org/barcelona_2008/), které se v roce 2008 konalo v Barceloně. Tam Loïc Wacquant oslovil Toma Slatera z University of Edinburgh, který poté získal grant Leverhulmovy nadace, jež podpořila tříletý projekt, díky kterému se vědci mohli intenzivně setkávat a diskutovat téma pokročilé městské marginality a možnosti státu tento jev mírnit. Jejich diskuze a snahy podpořit komparativní mezinárodní perspektivu ve studiu městské marginality a přinést tak alternativu homogenizačnímu diskurzu na dané téma vyústily v pařížskou konferenci.

Téma „social precarity“ (český překlad tohoto pojmu není dosud ustálen) bylo přítomno spíše implicitně, tematické příspěvky vesměs ukazovaly příklady urbánní marginality v extrémních polohách (nedostatek vody, běžné pouliční i domácí násilí v lokalitě, dramatické prostorové přeměny) a tu více tu méně explicitní kritiky struktur neoliberálního státu zvláště ze stran evropských a severoamerických řečníků.

Čtyři tematické panely (Etnografie městské marginality, Městská marginalita v komparativní a historické perspektivě, Městská marginalita, režimy sociálního státu a penalizační politiky a Marginální zóny a stát) představily ve dvou dnech v dobrém smyslu interdisciplinární a internacionální perspektivu na pokročilou městskou marginalitu. Oproti programu představovalo dvanáct řečníků spíše než čtyři tematické bloky soubor komentářů a etnografických doplnění k úvodní přednášce Loïca Wacquanta. Vedoucí panelů v diskuzi také tématu bloků nijak zvlášť neakcentovali, přesto celá konference působila tematicky semknutá a předem rozdiskutovaná. Bylo vidět, že se jedná o setkání lidí, kteří napříč disciplí-

nami (přítomni byli zástupci sociologie, sociální geografie, antropologie a urbánního plánování) a kontinenty spolupracují, realizují výzkumy, píší texty a živě diskutují.

Wacquantovo vystoupení bylo jakýmsi shrnutím jeho dosavadní práce na téma významné úlohy vězenvství pro současný sociální stát. Wacquant tvrdí, že vězení představuje městskou instituci, která se vypořádává s fenoménem městské marginality a že sociální politiku státu nelze analyzovat odděleně od politiky trestání a uvěznování. Městský prostor, a zvláště jeho pomyslné okraje, pak představuje výslednici působení neoliberálního státu, třídního rozvrstvení společnosti a etno-rasové identifikace. Ve Wacquantově pojetí má stát monopol na definování sociálních problémů, přičemž k efektivní kriminalizaci (která je společenskou poptávkou) používá svou pravou/maskulinní/trestající i levou/femininní/pečující ruku. Ve své prezentaci kriticky vyvedl penalizaci chudoby státem, která sahá až do krajní podoby prezentace chudoby jako selhání individuální odpovědnosti. Praktickou ukázkou tohoto přístupu byly fotografie v příspěvku Roberta Fairbankse (který přítomné ohromil ukázkou obrovského rozměru masovně amerického vězeňství) ukazující vězně v Illinois jako osobní ztroskotance, kteří se snaží o nápravu. V diskuzi k Wacquantovu příspěvku Talja Blokland upozornila na problém intencionality procesu vytváření městských ghett, na to Wacquant reagoval, že intencionalitu je možné doložit, ale odděleně, na úrovni ekonomické, kriminologické a sociálního státu. Byla škoda, že druhý den se již Loïc Wacquant nedostavil. Některá témata, která první den ve svém příspěvku, ale také v diskuzích k následujícím vystoupením nastínil, si říkala o další debatu, která se díky jeho nepřítomnosti již nerozvinula a nevyhrotila tak, jak by možná mohla.

Jedno z témat, které se konferencí prolínalo, aniž by bylo příliš explicitně akcentováno, byl mezinárodní rozměr urbánní marginalizace a možnosti jejího zkoumání.

Do mezinárodního kontextu jsme byli vrženi již v druhém příspěvku, kdy Javier Auzero představil průběžné výsledky etnografického výzkumu v jihoamerických slumech. Od dětských obrázků střelení, které představuje každodenní kulisu jejich života, se dostal k tématu militarizace chudoby a společenského řetězce násilí. Fulong Wu působící na ULC v Londýně hovořil o tom, jak se v Číně na dně pomyslné sociální hierarchie nacházejí ti, kteří bydlí ve městech, aniž by tam vlastnili půdu či reality. Přistěhovalci z venkova do měst prakticky nemají občanská práva. Vláda se do situace snaží vnést prvek zmírnění nerovnosti v podobě stavby sídlišť. Pozoruhodné bylo od evropského kontextu naprosto odlišné pojetí statusu občana a imigranta v současné Číně, přičemž zároveň mnoho principů nových forem urbánní marginalizace bylo těm, kteří byli v auditoriu obeznámeni s postsocialistickým vývojem ve východní a střední Evropě, povědomé. Tom Slater v diskuzi upozornil na zkušenost s cenzurou výzkumu v Číně v případě svých doktorandů, Fulong Wu odpověděl, že jejich výzkum je kvantitativní povahy, a proto patrně nebyl pro vládu tolik provokativní.

Otázky hodnotové nevyvolala pouze tato diskuze. Explicitně o nich ve svém příspěvku hovořila Susan Parnell působící na University of Cape Town, která upozornila na západocentrické posuzování povahy sociálního státu i v ostatních oblastech světa, stejně jako definování sociálních problémů obecně. Příkladem globální konceptualizace výzkumu je práce Centra pro studium metropolí, které na konferenci reprezentoval Eduardo Marques (www.centrodametropole.org.br). Franc Poupeau se přítomným světil s pocity marnosti při realizaci výzkumu v oblasti trpící nedostatkem vody v Bolívii. Poupeau přerušil etnografický výzkum, při němž se postupně aktivně zapojil do života komunity, aby se na místo vrátil s méně osobními výzkumnými nástroji. Diskuze na téma osobní angažovanosti a epistemologie výzkumů urbánní margina-

lity nevyústila v žádná doporučení, ale byla podstatným rysem dvoudenní konference.

Role státu, jak naznačuje titul konference, byla podle mého názoru vnímána většinou implicitně jako kritická v duchu pojmu „social precarity“, a analyticky s ní bylo zacházeno spíše vágně, a to ve smyslu veřejné politiky obecně. Velmi podnětná byla analýza režimů bydlení v evropských městech, prezentovaná Soniou Arbaci. Na základě dostupných dat o vlastnické struktuře půdy a realit autorka dokládala, jak dekomodifikace půdy hraje významnou roli v eliminaci urbánní marginality. Její výzkum se opíral o data z roku 1996, takže výsledky nebyly zcela aktuální, metodologicky byl však velmi podnětný a ukazoval, jak může kvantitativní výzkum přinést politicky výbušné výsledky. Klasickou kritickou analýzu diskurzu pak představoval příspěvek hlavního pořadatele Toma Slatera, který přednesl rozbor kampaně Davida Camerona, jež tematizovala mobilizaci společnosti k nápravě „rozbité Británie“. Slaterova ostrá kritika politických tezí mne vedla k úvaze, jaká je pozice expertů v budování politického diskurzu současných sociálních států. Slater totiž jakoby naznačoval, že politici expertní vklady deformují ve svůj volební prospěch způsobem, který je nakonec pro všechny škodlivý. Jedním příkladem za všechny bylo zacházení s tématem chybějícího otce v chudých rodinách. Ukázkou toho, že se však proto britští sociální vědci otevřené diskuze s širším publikem nestraní, je Slaterem zmíněný projekt Reading the Riots, který v roce 2011 realizovala ve spolupráci s The Guardian londýnská LSE.

Na závěr vyzval Tom Slater všechny přítomné, aby toto pokračování iniciativy podpořili a podělili se s ostatními o texty, které v zemích, kde působí, popisují jevy zahrnutelné pod pojem pokročilá městská marginalita. Přidat se tak mohou všichni, webové stránky, které vznikly v rámci projektu podpořeného Leverhulmovou nadací, stále existují (www.advancedurbanmarginality.net).

Na cestě domů mne lákalo navštívit pařížskou čtvrť La Corneuve, kde Wacquant prováděl své výzkumy. Při bližším pohledu na mapu se mi však krátká zastávka nezdála jako optimální (sídliště je poměrně daleko od zastávky rychlovlaku), nicméně narazila jsem díky tomu na iniciativu proti urbánní diskriminaci, kterou La Corneuve realizuje (www.ville-la-courneuve.fr/lacourneuveportepainte/accueil.php). Tato iniciativa stejně jako celé webové stránky zmíněné městské čtvrti jsou zajímavou ukázkou aktivního působení veřejné městské politiky proti urbánní marginalizaci (www.ville-la-courneuve.fr/). Pro toho, komu v unifikovaných webových prezentacích českých měst, které jsou plné historických budov, mladých, úspěšných, usmívajících se lidí a nových developerských projektů, něco chybí, je to inspirativní čtení.

Kateřina Sidiropulu Janků

Další informace: www.advancedurbanmarginality.net/paris-conference-urban-marginality-and-the-state.html

Upozornění redakce

V článku Jiřího Musila „Poznání a jednání v sociální oblasti – variace na Weberovo téma“ (*Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 48 (5), 2012) se na straně 1009 objevuje redakční poznámka, kterou tímto doplňujeme o následující informaci:

Přednáška Jiřího Musila byla přednesena *in absentia* také na konferenci *Desafro-čia premien slovenskej spoločnosti*, která se konala 21.–22. října 2010 v Bratislavě, a následně publikována ve stejnojmenném sborníku (editorka Magdalena Piscová, Bratislava: Sociologický ústav SAV, VEDA, 2011, s. 8–15).

Zpráva o této konferenci autorů Tomáše Kosteckého a Zdenky Vajdové vyšla v *Sociologickém časopise / Czech Sociological Review* 46 (5): 875–878, 2010.

Čtenářům SČ, organizátorům konference i editorce a spolupracovníkům podílejícím se na přípravě sborníku se za opomenutí této informace omlouváme.

-red-